Taittirīya-Āraṇyaka

Edited by Subramania Sarma, Chennai

Proofread Version of November 2005

Chapter 1

[[1-0-0]]

भ॒द्रं कर्णे॑भिः शृणु॒याम॑ देवाः ।
भ॒द्रं प॑श्येमा॒क्षभि॒र्यज॑त्राः ।
स्थि॒रैरङ्गै᳚स्तुष्टु॒वाꣳस॑स्त॒नूभिः॑ ।
व्यशे॑म दे॒वहि॑तं॒ यदायुः॑ ।
स्व॒स्ति न॒ इन्द्रो॑ वृ॒द्धश्र॑वाः ।
स्व॒स्ति नः॑ पू॒षा वि॒श्ववे॑दाः ।
स्व॒स्तिन॒स्तार्क्ष्यो॒ अरि॑ष्टनेमिः ।
स्व॒स्ति नो॒ बृह॒स्पति॑र्दधातु ।
ॐ शान्तिः॒ शान्तिः॒ शान्तिः॑ ॥

[[1-1-1]]

ॐ भ॒द्रं कर्णे॑भिः शृणु॒याम॑ देवाः ।
भ॒द्रं प॑श्येमा॒क्षभि॒र्यज॑त्राः ।
स्थि॒रैरङ्गै᳚स्तुष्टु॒वाꣳस॑स्त॒नूभिः॑ ।
व्यशे॑म दे॒वहि॑तं॒ यदायुः॑ ।
स्व॒स्ति न॒ इन्द्रो॑ वृ॒द्धश्र॑वाः ।
स्व॒स्ति नः॑ पू॒षा वि॒श्ववे॑दाः ।
स्व॒स्तिन॒स्तार्क्ष्यो॒ अरि॑ष्टनेमिः ।
स्व॒स्ति नो॒ बृह॒स्पति॑र्दधातु ।
आप॑मापाम॒पः सर्वाः᳚ ।
अ॒स्माद॒स्मादि॒तोऽमुतः॑ ॥ १ ॥

[[1-1-2]]

अ॒ग्निर्वा॒युश्च॒ सूर्य᳚श्च।

स॒ह सं॑चस्क॒रर्द्धि᳚या।

वा॒य्वश्वा॑ रश्मि॒पत॑यः।

मरी᳚च्यात्मानो॒ अद्रु॑हः।

दे॒वीर्भु᳚वन॒सूव॑रीः।

पु॒त्र॒व॒त्वाय॑ मे सुत।

महानाम्नीर्म᳚हामा॒नाः।

म॒ह॒सो म॑ह॒स॒स्स्व॑ः।

दे॒वीः प॑र्जन्य॒सूव॑रीः।

पु॒त्र॒व॒त्वाय॑ मे सुत॥ २॥

[[1-1-3]]

अ॒पाश्न्यु॑ष्णिम॒पा रक्ष॑ः।

अ॒पाश्न्यु॑ष्णिम॒पारघ᳚म्।

अपा᳚घ्राम॑प चा॒वर्ति᳚म्।

अप॑दे॒वीरि॒तो हि॑त।

वज्रं॑ दे॒वीरजी॑ताꣳश्च।

भुव॑नं दे॒वसूव॑रीः।

आ॒दि॒त्यानदि॑तिं दे॒वीम्।

योनि॑नोर्ध्वमु॒दीष॑त।

शि॒वा॒नश्शन्त॑मा भवन्तु।

दि॒व्या आप॒ ओष॑धयः।

सु॒मृ॒डी॒का सर॑स्वती।

मा ते॒ व्यो॑म सं॒दृशि॑॥ ३॥

अ॒मुत॑ः सु॒तौष॑धयो॒ द्वे च॑॥ १॥

[[1-2-1]]

स्मृति॑ः प्र॒त्यक्ष॑मैति॒ह्य᳚म्।

अनु॑मानश्चतु॒ष्टयम्।

ए॒तैरादि॑त्यमण्डलम्।

सर्वैरेव विद्यास्यते।
सूर्यो मरीचिमादत्ते।
सर्वस्माद्भुवनादधि।
तस्याः पाकविशेषेण।
स्मृतं कालविशेषणम्।
नदीव प्रभवात्काचित्।
अक्षय्यात्स्यन्दते यथा॥ ४॥

[[1-2-2]]
तान्नद्योऽभिसमायन्ति।
सोरुस्सती न निवर्तते।
एवन्नानासमुत्थानाः।
कालास्संवत्सरꣳ श्रिताः।
अणुशश्च महशश्च।
सर्वे समवयन्त्रितम्।
सतैस्सवैस्समाविष्टः।
ऊरुस्सन्न निवर्तते।
अधिसंवत्सरं विद्यात्।
तदेव लक्षणे॥ ५॥

[[1-2-3]]
अणुभिश्च महद्भिश्च।
समारूढः प्रदृश्यते।
संवत्सरः प्रत्यक्षेण।
नाधिसत्त्वः प्रदृश्यते।
पटरो विक्लिधः पिङ्गः।
एतद्वरुणलक्षणम्।
यत्रैतदुपदृश्यते।
सहस्रं तत्र नीयते।
एकꣳहि शिरो नाना मुखे।

कृत्स्नं तद्दतुलक्षणम्॥ ६॥

[[1-2-4]]
उभयतस्सप्तेन्द्रियाणि।
जल्पितं त्वेव दिह्यते।
शुक्लकृष्णे संवत्सरस्य।
दक्षिणवामयोः पार्श्वयोः।
तस्यैषा भवति।
शुक्रं ते अन्यद्यजतं ते अन्यत्।
विषुरूपे अहनी द्यौरिवासि।
विश्वा हि माया अवसि स्वधावः।
भद्रा ते पूषन्निह रातिरस्त्विति।
नात्र भुवनम्।
न पूषा।
न पशवः।
नादित्यस्संवत्सर एव प्रत्यक्षेण प्रियतमं विद्यात्।
एतद्वै संवत्सरस्य प्रियतमꣳ रूपम्।
योऽस्य महानर्थ उत्पत्स्यमानो भवति।
इदं पुण्यं कुरुष्वेति।
तमाहरणं दद्यात्॥ ७॥
यथा लक्षण ऋतुलक्षणं भुवनꣳ सप्त च॥ २॥

[[1-3-1]]
साकंजानाꣳ सप्तथमाहुरेकजम्।
षडुद्यमा ऋषयो देवजा इति।
तेषामिष्टानि विहितानि धामशः।
स्थात्रे रेजन्ते विकृतानि रूपशः।
को नु मर्या अमिथितः।
सखा सखायमब्रवीत्।
जहाको अस्मदीषते।

यस्ति॒त्याज॑ सखि॒विद॒ꣳ॒ सखा॑याम्।
न तस्य॑ वा॒च्यपि॑ भा॒गो अ॑स्ति।
यदीꣳ॑ शृ॒णोत्य॒लकꣳ॑ शृणोति॥ ८॥

[[1-3-2]]
न हि प्र॒वेद॑ सुकृ॒तस्य॒ पन्था॒मिति॑।
ऋ॒तुर्ऋ॑तुना नु॒द्यमा॑नः।
विन॑नादा॒भिधा॑वः।
षष्टिश्च त्रिꣳश॑का व॒ल्गाः।
शु॒क्लकृ॑ष्णौ च॒ षाष्टि॑कौ।
सा॒रा॒ग॒व॒स्त्रैर्ज॒रद॑क्षः।
व॒स॒न्तो वसु॑भिस्स॒ह।
सं॒व॒त्स॒रस्य॑ सवि॒तुः।
प्रै॒ष॒कृत्प्र॑थ॒मः स्मृ॑तः।
अ॒मू॒नाद॑य॒तेत्य॒न्यान्॥ ९॥

[[1-3-3]]
अ॒मूꣳश्च॑ परि॒रक्ष॑तः।
ए॒ता वा॒चः प्र॑यु॒ज्य॒न्ते।
यत्रै॒तदु॑प॒दृश्य॑ते।
ए॒तदे॒व वि॑जानी॒यात्।
प्र॒माणं॑ का॒लप॑र्य॒ये।
वि॒शे॒षणं॑ तु॒ वक्ष्या॒मः।
ऋ॒तूनां॑ तन्नि॒बोध॑त।
शु॒क्लवासा॑ रु॒द्रगणः।
ग्री॒ष्मेणा॑ऽऽवर्त॒ते स॑ह।
नि॒जह॑न्पृथि॒वीꣳ स॒र्वाम्॥ १०॥

[[1-3-4]]
ज्यो॒तिषा॑ऽप्रति॒ख्येन॑ सः।
वि॒श्व॒रू॒पाणि॑ वासा॒ꣳ॒सि।

आदित्यानां निबोधत।
संवत्सरीणं कर्मफलम्।
वर्षाभिर्ददताꣳ सह।
अदुःखो दुःखचक्षुरिव।
तद्मा पीत इव दृश्यते।
शीतेनाव्यथयन्निव।
रुरुदक्ष इव दृश्यते।
ह्लादयते ज्वलतश्चैव।
शाम्यतश्चास्य चक्षुषी।
या वै प्रजा भ्रꣳश्यन्ते।
संवत्सरात्ता भ्रꣳश्यन्ते।
याः प्रतितिष्ठन्ति।
संवत्सरे ताः प्रतितिष्ठन्ति।
वर्षाभ्य इत्यर्थः॥ ११॥
शृणोत्यन्यान्सर्वामेव षड्॥ ३॥

[[1-4-1]]
अक्षिदुःखोत्थितस्यैव।
विप्रसन्ने कनीनिके।
आङ्क्ते चाद्गणं नास्ति।
ऋभूणां तन्निबोधत।
कनकाभानि वासाꣳसि।
अहतानि निबोधत।
अन्नमश्नीत मृज्मीत।
अहं वो जीवनप्रदः।
एता वाचः प्रयुज्यन्ते।
शरद्यत्रोपदृश्यते॥ १२॥

[[1-4-2]]
अभिधून्वन्तोऽभिघ्नन्त इव।

वा॒तव॑न्तो म॒रुद्ग॑णाः।
अमुतो जेतुमिषुमु॑खमि॒व।
सन्नद्धास्सह द॑दृशे॒ ह।
अपध्वस्तैर्व॑स्तिव॑र्णैरि॒व।
वि॒शि॒खास॑ः कप॒र्दिनः।
अक्रुद्धस्य योत्स्य॑मान॒स्य।
क्रु॒द्धस्ये॑व॒ लोहि॑नी।
हेमतश्चक्षु॑षी वि॒द्यात्।
अ॒क्ष्णयौ॑ः क्षिप॒णोरि॑व॥ १३॥

[[1-4-3]]
दुर्भिक्षं देव॑लोके॒षु।
म॒नूना॑मुद॒कं गृ॑हे।
ए॒ता वा॒चः प्र॑वद॒न्तीः।
वै॒द्युतौ॑ यान्ति॒ शैशि॑रीः।
ता अ॒ग्निः पव॑माना॒ अन्वै᳚क्षत।
इ॒ह जी॑वि॒कामप॑रिपश्यन्।
तस्यै॒षा भव॑ति।
इ॒हेह व॑स्स्वत॒पसः।
मरु॑त॒स्सूर्य᳚त्वचः।
शर्म᳚ स॒प्रथा॒ आवृ॑णे॥ १४॥
दृश्य॑त इ॒वाऽऽवृ॑णे॥ ४॥

[[1-5-1]]
अति॑ता॒म्राणि॑ वासा॒ꣳ॒सि।
अ॒ष्टिव॑ज्रिश॒तघ्नि॑ च।
विश्वे देवा विप्र॑हर॒न्ति।
अ॒ग्निजि॑ह्वा अ॒सश्च॑त।
नैव देवौ॑ न म॒र्त्यः।
न राजा व॑रुणो॒ विभुः।

नाग्निर्नेन्द्रो न पवमानः।
मातृक्कंचन विद्यते।
दिव्यस्यैका धनुरार्त्निः।
पृथिव्यामपरा श्रिता॥ १५॥

[[1-5-2]]
तस्येन्द्रो वम्रिरूपेण।
धनुर्ज्यामच्छिनथ्स्वयम्।
तदिन्द्रधनुरित्यज्यम्।
अभ्रवर्णेषु चक्षते।
एतदेव शंयोर्बार्हस्पत्यस्य।
एतद्रुद्रस्य धनुः।
रुद्रस्य त्वेव धनुरार्त्निः।
शिर उत्पिपेष।
स प्रवर्ग्योऽभवत्।
तस्माद्यस्सप्रवर्ग्येण यज्ञेन यजते।
रुद्रस्य स शिरः प्रतिदधाति।
नैनꣳ रुद्र आरुको भवति।
य एवं वेद॥ १६॥
श्रिता यजते त्रीणि च॥ ५॥

[[1-6-1]]
अत्यूर्ध्वाक्षोऽतिरश्चात्।
शिशिरः प्रदृश्यते।
नैव रूपं न वासाꣳसि।
न चक्षुः प्रतिदृश्यते।
अन्योन्यं तु न हिꣳस्रातः।
सतस्तद्देवलक्षणम्।
लोहितोऽक्षिण शारशीर्ष्णिः।
सूर्यस्योदयनं प्रति।

त्वं करोषिंन्यञ्जलिकाम्।
त्वं करोषि निजानुकाम्॥ १७॥

[[1-6-2]]
निजानुका मेँन्यञ्जलिका।
अमी वाचमुपासंतामिति।
तस्मै सर्वं ऋतवों नमन्ते।
मर्यादाकरत्वात्प्रपुरोधाम्।
ब्राह्मणं आप्नोति।
य एवं वेद।
स खलु संवत्सर एतैस्सेनानीभिस्सह।
इन्द्राय सर्वान्कमानंभिवहति।
स द्रप्सः।
तस्यैषा भवंति॥ १८॥

[[1-6-3]]
अवंद्रप्सो अꣳशुमतीमतिष्ठत्।
इयानः कृष्णो दशभिः सहस्रैः।
आवर्तमिन्द्रः शच्या धमन्तम्।
उपस्नुहि तं नृमणामथंद्रामिति।
एतयैवेन्द्रः सलावृंक्या सह।
असुरान्परिवृश्चति।
पृथिव्यꣳशुमती।
तामन्ववस्थितः संवत्सरो दिवं च।
नैवंविदुषाऽऽचार्यान्तेवासिनौ।
अन्योन्यस्मैं द्रुह्याताम्।
यो द्रुह्यति।
भ्रश्यते स्वर्गाल्लोकात्।
इत्यृतुमंण्डलानि।
सूर्यमण्डलान्याख्यायिकाः।

अत ऊर्ध्वꣳ संनिर्वचनाः॥ १९॥
नि जानुकां भवति द्रुह्यातां पञ्च च॥ ६॥

[[1-7-1]]
आरोगो भ्राजः पटरः पतङ्गः।
स्वर्णरो ज्योतिषिमान् विभासः।
ते अस्मै सर्वे दिवमातपन्ति।
ऊर्जं दुहाना अनपस्फुरन्त इति।
कश्यपोऽष्टमः।
स महामेरुं न जहाति।
तस्यैषा भवति।
यत्ते शिल्पं कश्यप रोचनावत्।
इन्द्रियावत्पुष्कलं चित्रभानु।
यस्मिन्सूर्या अर्पितास्सप्त साकम्॥ २०॥

[[1-7-2]]
तस्मिन्राजानमधिविश्रयेममिति।
ते अस्मै सर्वे कश्यपाज्ज्योतिर्लभन्ते।
तान्सोमः कश्यपादधिनिर्द्धमति।
भ्रस्ताकर्मकृदिवैवम्।
प्राणो जीवानीन्द्रियजीवानि।
सप्त शीर्षण्याः प्राणाः।
सूर्या इत्याचार्याः।
अपश्यमहमेतन्सप्त सूर्यानिति।
पञ्चकर्णो वात्स्यायनः।
सप्तकर्णश्च प्लाक्षिः॥ २१॥

[[1-7-3]]
आनुश्रविक एव नौ कश्यप इति।
उभौ वेदयिते।
न हि शेकुमिव महामेरुं गन्तुम्।

अपश्यमहमेतत्सूर्यमण्डलं परिवर्तमानम्।
गार्ग्यः प्राणत्रातः।
गच्छन्त महामेरुम्।
एकं चाजहतम्।
भ्राजपटरपतङ्गा निहने।
तिष्ठन्नातपन्ति।
तस्मादिह तप्त्रितपाः॥ २२॥

[[1-7-4]]
अमुत्रेतरे।
तस्मादिहातप्त्रितपाः।
तेषामेषा भवति।
सप्त सूर्या दिवमनुप्रविष्टाः।
तानन्वेति पथिभिर्दक्षिणावान्।
ते अस्मै सर्वे घृतमातपन्ति।
ऊर्जं दुहाना अनपस्फुरन्त इति।
सप्तर्त्विजस्सूर्या इत्याचार्याः।
तेषामेषा भवति।
सप्त दिशो नानासूर्याः॥ २३॥

[[1-7-5]]
सप्त होतार ऋत्विजः।
देवा आदित्या ये सप्त।
तेभिः सोमाभीरक्षण इति।
तदप्याम्नायः।
दिग्भ्राज ऋतूँन् करोति।
एतयैवावृता सहस्रसूर्यताया इति वैशंपायनः।
तस्यैषा भवति।
यद्याव इन्द्र ते शतꣳ शतं भूमीः।
उत स्युः।

नत्वा वज्रिन्सहस्रꣳ सूर्याः॥ २४॥

[[1-7-6]]
अनुनजातमष्ट रोदसी इति।
नानालिङ्गत्वादृतूनां नानासूर्यत्वम्।
अष्टौ तु व्यवसिता इति।
सूर्यमण्डलान्यष्टात ऊर्ध्वम्।
तेषामेषा भवति।
चित्रं देवानामुदगादनीकम्।
चक्षुर्मित्रस्य वरुणस्याग्नेः।
आप्रा द्यावापृथिवी अन्तरिक्षम्।
सूर्य आत्मा जगतस्तस्थुषश्चेति॥ २५॥
साकं ग्लाक्षिस्तप्रितपा नानासूर्याः सूर्या नव च॥ ७॥

[[1-8-1]]
क्वेदमभ्रन्निविशते।
क्वायꣳ संवत्सरो मिथः।
क्वाहः क्वेयन्देव रात्री।
क्व मासा ऋतवः श्रिताः।
अर्धमासा मुहूर्ताः।
निमेषास्त्रुटिभिस्सह।
क्वेमा आपो निविशन्ते।
यदीतो यान्ति संप्रति।
काला अप्सु निविशन्ते।
आपस्सूर्ये समाहिताः॥ २६॥

[[1-8-2]]
अभ्राण्यपः प्रपद्यन्ते।
विद्युत्सूर्ये समाहिता।
अनवर्णे इमे भूमी।
इयं चासौ च रोदसि।

किङ्ँस्विदत्रान्त॑रा भू॒तम्।
ये॒नेमे वि॑धृ॒ते उभे।
वि॒ष्णुना॑ विधृ॑ते भू॒मी।
इ॒ति व॑त्सस्य॒ वेद॑ना।
इरा॑वती धे॒नुमती॒ हि भू॒तम्।
सू॒य॒व॒सि॒नी॒ मनु॑षे द॒श॒स्यैँ॑॥ २७॥

[[1-8-3]]
व्य॑ष्टभ्ना॒द्रोद॑सी॒ विष्ण॑वे॒ते।
दा॒धर्थ॑ पृ॒थि॒वीम॒भितो॑ म॒यूखैः॑।
किन्तद्विष्णोर्ब॑लमा॒हुः।
का॒ दीप्तिः॑ किं प॒राय॑णम्।
एको॑ य॒द्धार॑यद्दे॒वः।
रे॒जती॑ रोद॒सी उ॑भे।
वाताद्विष्णोर्ब॑लमा॒हुः।
अ॒क्षरा॑द्दीप्ति॒रुच्य॑ते।
त्रि॒पदा॒द्धार॑यद्दे॒वः।
यद्विष्णो॑रेक॒मुत्त॑मम्॥ २८॥

[[1-8-4]]
अ॒ग्नयो॑ वाय॑वश्चैव।
ए॒तद॑स्य प॒राय॑णम्।
पृच्छामि त्वा प॑रं मृत्युम्।
अ॒वमं॑ मध्यमञ्च॑तुम्।
लो॒कञ्च॒ पुण्य॑पापा॒नाम्।
ए॒तत्पृ॑च्छामि॒ संप्र॑ति।
अ॒मुमा॑हुः प॑रं मृ॒त्युम्।
प॒वमा॑नं तु॒ मध्य॑मम्।
अ॒ग्निरे॒वाव॑मो मृ॒त्युः।
च॒न्द्रमा॑श्चतु॒रुच्य॑ते॥ २९॥

[[1-8-5]]
अ॒ना॒भो॒गाः प॑रं मृ॒त्युम्।
पा॒पास्सं᳚यन्ति॒ सर्व᳚दा।
आभोगास्त्वेवं॑ संय॒न्ति।
य॒त्र पु॑ण्यकृ॒तो ज॑नाः।
ततो᳚ म॒ध्यम॑माय॒न्ति।
च॒तुर्म॑ग्निं च॒ संप्र॑ति।
पृच्छामि त्वा॑ पाप॒कृतः।
य॒त्र या॑तय॒ते य॑मः।
त्वं नस्तद्ब्रह्म॑न् प्रब्रू॒हि।
य॒दि वे᳚त्थास॒तो गृ॑हान्॥ ३०॥

[[1-8-6]]
क॒श्यपा॑दुदि॑तास्सू॒र्या॑ः।
पा॒पान्निर्घ्न॑न्ति॒ सर्व᳚दा।
रोदस्योरन्त॑र्दे॑शे॒षु।
तत्र न्यस्यन्ते᳚ वास॒वैः।
तेऽशरीराः प्र॑पद्य॒न्ते।
य॒थाऽपु॑ण्यस्य॒ कर्म᳚णः।
अपा᳚ण्य॒पाद॑केशा॒सः।
त॒त्र ते᳚ऽयोनि॒जा ज॑नाः।
मृत्वा पुनर्मृ॑त्युमा॑पद्य॒न्ते।
अ॒द्यमा॑नास्स्व॒कर्म᳚भिः॥ ३१॥

[[1-8-7]]
आशातिकाः क्रिम॑य इ॒व।
ततः पूयन्ते᳚ वास॒वैः।
अपै॑तं मृ॒त्युं ज॑यति।
य ए॒वं वेद॑।
स खल्वैवं॑विद्ब्रा॒ह्मणः।

दी॒र्घश्रु॑त्तमो॒ भव॑ति।
कश्य॑प॒स्याति॑थि॒स्सिद्धग॑मन॒स्सिद्धाग॑मनः।
तस्यै॒षा भव॑ति।
आ यस्मि॑न्थ्स॒प्त वा॑स॒वाः।
रोह॑न्ति पू॒र्व्या॑ रुह॑ः॥ ३२॥

[[1-8-8]]
ऋषि॑र्ह दी॒र्घश्रु॑त्त॑मः।
इन्द्र॑स्य घ॒र्मो अति॑थिरि॒ति।
कश्यपः पश्य॑को भ॒व॑ति।
यत्सर्वं॑ परिपश्यतीति सौ॒क्ष्म्यात्।
अथा॒ग्नेर॑ष्टपु॑रुष॒स्य।
तस्यै॒षा भव॑ति।
अग्ने॒ नय॑ सु॒पथा॑ रा॒ये अ॒स्मान्।
विश्वा॑नि दे॒व व॒युना॑नि वि॒द्वान्।
यु॒यो॒ध्य॑स्मज्जु॑हुरा॒णमेन॑ः।
भूयि॑ष्ठान्ते नम उक्तिं विधे॒मेति॥ ३३॥
स॒माहि॑ता द॒शा॒स्यै॑ उत्त॑म॒मुच्य॑ते गृहान्त्स्व॒कर्म॑भिः पू॒र्व्या॑ रुह॑ इ॒ति॥ ८॥

[[1-9-1]]
अ॒ग्निश्च जात॑वेदा॒श्च।
सहोजा अ॑जिरा॒प्रभुः।
वैश्वानरो न॑र्यापा॒श्च।
प॒ङ्क्तिरा॑धाश्च॒ सप्त॑मः।
विसर्पेवाऽष्टमोऽग्नी॒नाम्।
एतेऽष्टौ वसवः क्षि॑ता इ॒ति।
यथर्त्वे॑वाग्नेर॒र्चिर्व॑र्णौ॑विशे॒षाः।
नीलार्चि॑श्च पीतका॑र्चि॒श्चेति।
अथ वायोरेकादशपुरुषस्यैकादश॑स्त्रीक॒स्य।
प्रभ्राजमाना व्य॑वदा॒ताः॥ ३४॥

[[1-9-2]]
याश्च वासुकिवैद्युताः।
रजताः परुषाः श्यामाः।
कपिला अतिलोहिताः।
ऊर्ध्वा अवपतन्ताश्च।
वैद्युत इत्येकादश।
नैनं वैद्युतो हिनस्ति।
य एवं वेद।
स होवाच व्यासः पाराशर्यः।
विद्युद्वधमेवाहं मृत्युमैच्छमिति।
न त्वकामꣳ हन्ति॥ ३५॥

[[1-9-3]]
य एवं वेद।
अथ गन्धर्वगणाः।
स्वानभ्राट्।
अङ्घारिर्बम्भारिः।
हस्तस्सुहस्तः।
कृशानुर्विश्वावसुः।
मूर्धन्वान्थ्सूर्यवर्चाः।
कृतिरित्येकादश गन्धर्वगणाः।
देवाश्च महादेवाः।
रश्मयश्च देवा गरगिरः॥ ३६॥

[[1-9-4]]
नैनं गरो हिनस्ति।
य एवं वेद।
गौरीमिमाय सलिलानि तक्षती।
एकपदी द्विपदी सा चतुष्पदी।
अष्टापदी नवपदी बभूवुषी।

सहस्राक्षरा परमे व्योमन्निति।
वाचो विशेषणम्।
अथ निगदव्याख्याताः।
ताननुक्रमिष्यामः।
वराहवस्स्वतपसः॥ ३७॥

[[1-9-5]]
विद्युन्महसो धूपयः।
श्वापयो गृहमेधाँश्चेत्येते।
ये चेमेऽशिमिविद्विषः।
पर्जन्यास्सप्त पृथिवीमभिवर्षन्ति।
वृष्टिभिरिति।
एतयैव विभक्तिविपरीताः।
सप्तभिर्वातैरुदीरिताः।
अमूँल्लोकानभिवर्षन्ति।
तेषामेषा भवति।।
समानमेतदुदकम्॥ ३८॥

[[1-9-6]]
उच्चैत्यवचाहभिः।
भूमिं पर्जन्या जिन्वन्ति।
दिवं जिन्वन्त्यग्नय इति।
यदक्षरं भूतकृतम्।
विश्वे देवा उपासते।
महर्षिमस्य गोप्तारम्।
जमदग्निमकुर्वत।
जमदग्निराप्यायते।
छन्दोभिश्चतुरुत्तरैः।
राज्ञस्सोमस्य तृप्तासः॥ ३९॥

[[1-9-7]]

ब्रह्म॑णा वी॒र्यॆ॑वता।
शि॒वा न॑ः प्र॒दिशो॒ दिश॑ः।
तच्छं॒योरावृ॑णीमहे।
गा॒तुं य॒ज्ञाय॑।
गा॒तुं य॒ज्ञप॑तये।
दैवीँ॑स्व॒स्तिर॑स्तु नः।
स्व॒स्तिर्मानु॑षेभ्यः।
ऊ॒र्ध्वं जि॑गातु भे॒षजम्।
शन्नो॑ अस्तु द्वि॒पदे॑।
शं चतु॑ष्पदे।
सोमपा३ असोमपा३ इति निगद॑व्याख्या॒ताः॥ ४०॥
व्य॒व॒दा॒ता ह॒न्ति ग॑र॒गिरस्त॒तपस उद॑कं तृ॒प्तास॒श्चतु॑ष्पद॒ एकं॑ च॥ ९॥

[[1-10-1]]
स॒ह॒स्र॒वृदि॑यं भू॒मिः।
प॒रं व्यो॑म स॒हस्र॑वृत्।
अ॒श्विना॑ भुज्यू॑ ना॒स॒त्या।
वि॒श्वस्य॑ जग॒तस्प॑ती।
जाया भूमिः प॑तिर्व्यो॒॑म।
मि॒थुन॑न्ता अ॒तुर्य॑थुः।
पुत्रो बृहस्प॑ती रु॒द्रः।
स॒रमा॑ इति॑ स्त्रीपुमम्।
शु॒क्रं वा॑म॒न्यद्य॑ज॒तं वा॑म॒न्यत्।
विषु॑रूपे॒ अह॑नी॒ द्यौरि॑व स्थः॥ ४१॥

[[1-10-2]]
विश्वा॒ हि मा॒या अव॑थः स्वधावन्तौ।
भ॒द्रा वां॑ पूषणावि॒ह रा॒तिर॑स्तु।
वासा॑त्यौ चि॒त्रौ जग॑तो नि॒धानौ॑।
द्यावा॑भूमी च॒रथ॑ः स॒ꣳ सखा॑यौ।

तावश्विना रासभाश्वा हवं मे।
शुभस्पती आगतꣳ सूर्यया सह।
त्युग्रोह भुज्युमश्विनोदमेघे।
रयिन्न कश्चिन्ममृवां २ अवाहाः।
तमूहथुर्नौभिरात्मन्वतीभिः।
अन्तरिक्षप्रुद्भिरपोदकाभिः॥ ४२॥

[[1-10-3]]
तिस्रः क्षपस्त्रिरहाऽतिव्रजद्भिः।
नासत्या भुज्युमूहथुः पतङ्गैः।
समुद्रस्य धन्वन्नार्द्रस्य पारे।
त्रिभीरथैश्शतपद्भिः षडश्वैः।
सवितारं वितन्वन्तम्।
अनुबध्नाति शाम्बरः।
आपपूरुषम्बरश्चैव।
सविताऽरेपसो भवत्।
त्यꣳ सुतृप्तं विदित्वैव।
बहुसोम गिरं वशी॥ ४३॥

[[1-10-4]]
अन्वेति तुग्रो वक्रियान्तम्।
आयसूयान्थ्सोमतृप्सुषु।
स संग्रामस्तमोद्योऽत्योतः।
वाचो गाः पिपाति तत्।
स तद्गोभिस्स्तवाऽत्येत्यन्ये।
रक्षसाऽनन्विताश्च ये।
अन्वेति परिवृत्यास्तः।
एवमेतौ स्थो अश्विना।
ते एते द्युःपृथिव्योः।
अहरहर्गर्भन्दधाथे॥ ४४॥

[[1-10-5]]
तयो॑रे॒तौ व॒थ्साव॑होरा॒त्रे।
पृ॒थि॒व्या अह॑ः।
दि॒वो रात्रि॑ः।
ता अवि॑सृष्टौ।
दम्प॑ती ए॒व भ॑वतः।
तयो॑रे॒तौ व॒थ्सौ।
अ॒ग्निश्चा॑दि॒त्य॒श्च॑।
रा॒त्रेर्व॒थ्सः।
श्वे॒त आ॑दि॒त्यः।
अह्नो॒ऽग्निः॥ ४५॥

[[1-10-6]]
ता॒म्रो अ॑रु॒णः।
ता अवि॑सृष्टौ।
दम्प॑ती ए॒व भ॑वतः।
तयो॑रे॒तौ व॒थ्सौ।
वृ॒त्रश्च॑ वै॒द्यु॒तश्च॑।
अ॒ग्नेर्वृ॒त्रः।
वै॒द्युत॑ आदि॒त्यस्य॑।
ता अवि॑सृष्टौ।
दम्प॑ती ए॒व भ॑वतः।
तयो॑रे॒तौ व॒थ्सौ॥ ४६॥

[[1-10-7]]
उ॒ष्मा च॑ नीहा॒रश्च॑।
वृ॒त्रस्यो॒ष्मा।
वै॒द्युतस्य॑ नीहा॒रः।
तौ ता॒वेव प्रति॑पद्येते।
सेयꣳ रात्री॑ ग॒र्भिणी॑ पु॒त्रेण॒ संव॑सति।

तस्या वा एतदुल्बणम्।
यद्रात्रौ रश्मयः।
यथा गोर्गर्भिण्या उल्बणम्।
एवमेतस्या उल्बणम्।
प्रजयिष्णुः प्रजया च पशुभिश्च भवति।
य एवं वेद।
एतमुद्यन्तमपियन्तं चेति।
आदित्यः पुण्यस्य वथ्सः।
अथ पवित्राङ्गिरसः॥ ४७॥
स्थोऽपोदकाभिर्वशी दधाथे अग्निस्तयोरेतौ वथ्सौ भवति चत्वारि च॥ १०॥

[[1-11-1]]
पवित्रवन्तः परिवाजमासते।
पितैषां प्रत्नो अभिरक्षति व्रतम्।
महस्समुद्रं वरुणस्तिरोदधे।
धीरा इच्छेकुर्धरुणेष्वारभम्।
पवित्रं ते विततं ब्रह्मणस्पतेँ।
प्रभुर्गात्राणि पर्येषि विश्वतः।
अतप्ततनूर्न तदामो अश्नुते।
श्रृतास इद्वहन्तस्तत्समाशत।
ब्रह्मा देवानाम्।
असतस्सद्ये ततक्षुः॥ ४८॥

[[1-11-2]]
ऋषयस्सप्तात्रिश्च यत्।
सर्वेऽत्रयो अगस्त्यश्च।
नक्षत्रैश्शंकृतोऽवसन्।
अथ सवितुः श्यावाश्वस्यावर्तिकामस्य।
अमी य ऋक्षा निहितास उच्चा।
नक्तं ददृश्रे कुहचिद्दिवेयुः।

अदब्धानि वरुणस्य व्रतानि।
विचाकशच्चन्द्रमा नक्षत्रमेति।
तत्सवितुर्वरेण्यम्।
भर्गो देवस्य धीमहि॥ ४९॥

[[1-11-3]]
धियो यो नः प्रचोदयात्।
तत्सवितुर्वृणीमहे।
वयन्देवस्य भोजनम्।
श्रेष्ठꣳसर्वधातमम्।
तुरं भगस्य धीमहि।
अपागूहत सविता तृभीन्।
सर्वान्दिवो अन्धसः।
नक्तन्तान्यभवन्दृशे।
अस्थ्यस्था संभविष्यामः।
नाम नामैव नाम मे॥ ५०॥

[[1-11-4]]
नपुꣳसकं पुमाꣳस्त्र्यस्मि।
स्थावरोऽस्म्यथ जङ्गमः।
यजेऽयक्षि यष्टाहे च।
मया भूतान्ययक्षत।
पशवो मम भूतानि।
अनूबन्ध्योऽस्म्यहं विभुः।
स्त्रियस्सतीः।
ता उ मे पुꣳस आहुः।
पश्यदक्षण्वान्नविचेतदन्धः।
कविर्यः पुत्रस्स इमा चिकेत॥ ५१॥

[[1-11-5]]
यस्ता विजानाथ्सवितुः पिता सत्।

अन्धो मणिमविन्दत्।
तमनङ्गुलिरावयत्।
अग्रीवः प्रत्यमुञ्चत्।
तमजिह्वा असश्चत।
ऊर्ध्वमूलमवाक्छाखम्।
वृक्षं यो वेद सम्प्रति।
न स जातु जनः श्रद्दध्यात्।
मृत्युर्मा मारयादिति।
हसितꣳ रुदितङ्गीतम्॥ ५२॥

[[1-11-6]]
वीणापणवलासितम्।
मृतञ्जीवं च यत्किंचित्।
अङ्गानि स्नेव विद्धि तत्।
अतृष्यꣳस्तृष्य ध्यायत्।
अस्माज्जाता मे मिथू चरन्।
पुत्रो निर्ऋत्या वैदेहः।
अचेता यश्च चेतनः।
स तं मणिमविन्दत्।
सोऽनङ्गुलिरावयत्।
सोऽग्रीवः प्रत्यमुञ्चत्॥ ५३॥

[[1-11-7]]
सोऽजिह्वो असश्चत।
नैतमृषिं विदित्वा नगरं प्रविशेत्।
यदि प्रविशेत्।
मिथौ चरित्वा प्रविशेत्।
तथ्सम्भवस्य व्रतम्।
आतमग्ने रथन्तिष्ठ।
एकाश्वमेकयोजनम्।

एकचक्रमेकधुरम्।
वातध्राजिगतिं विभो।
न रिष्यति न व्यथते॥ ५४॥

[[1-11-8]]
नास्याक्षौ यातु सज्जति।
यच्छ्वेताँन्रोहिताꣳश्चाग्नेः।
रथे युक्त्वाऽधितिष्ठति।
एकया च दशभिश्च स्वभूते।
द्वाभ्यामिष्टये विꣳशत्या च।
तिसृभिश्च वहसे त्रिꣳशता च।
नियुद्भिर्वायविहिता विमुञ्च॥ ५५॥
ततक्षुर्धीमहि नाम मे चिकेत गीतं प्रत्यमुञ्चव्यथते सप्त च॥ ११॥

[[1-12-1]]
आतनुष्व प्रतनुष्व।
उद्धमाऽऽधम सन्धम।
आदित्ये चन्द्रवर्णानाम्।
गर्भमाधेहि यः पुमान्।
इतस्सिक्तꣳ सूर्यगतम्।
चन्द्रमसे रसङ्कृधि।
वारादञ्जनयाग्रेऽग्निम्।
य एको रुद्र उच्यते।
असंख्यातास्सहस्राणि।
स्मर्यते न च दृश्यते॥ ५६॥

[[1-12-2]]
एवमेतन्निबोधत।
आमन्द्रैरिन्द्र हरिभिः।
याहि मयूररोमभिः।
मा त्वा केचिन्नियेमुरिन्न पाशिनः।

दुधन्वेव ता इहि।
मा मन्द्रैरिन्द्र हरिभिः।
यामि मयूररोमभिः।
मा मा केचिन्न्येमुरिन्न पाशिनः।
निधन्वेव तां २ इमि।
अणुभिश्च महद्भिश्च॥ ५७॥

[[1-12-3]]
निघृष्वैरसमायुतैः।
कालैर्हरित्वमापन्नैः।
इन्द्रायाहि सहस्रयुक्।
अग्निर्विभ्राष्टिवसनः।
वायुश्श्वेतसिकद्रुकः।
संवथ्सरो विषूवर्णैः।
नित्यास्तेऽनुचरास्तव।
सुब्रह्मण्योꣳ सुब्रह्मण्योꣳ सुब्रह्मण्योम्।
इन्द्रागच्छ हरिव आगच्छ मेधातिथेः।
मेष वृषणश्वस्य मेने॥ ५८॥

[[1-12-4]]
गौरावस्कन्दिन्नहल्यायै जार।
कौशिकब्राह्मण गौतमब्रुवाण।
अरुणाश्वा इहागताः।
वसवः पृथिविक्षितः।
अष्टौ दिग्वाससोऽग्नयः।
अग्निश्च जातवेदाश्चेत्येते।
तम्राश्वास्ताम्ररथाः।
ताम्रवर्णास्तथाऽसिताः।
दण्दहस्ताः खादुग्दतः।
इतो रुद्राः पराङ्गताः॥ ५९॥

[[1-12-5]]
उक्तꣳ स्थानं प्रमाणञ्च पुर इत।
बृहस्पतिश्च सविता च।
विश्वरूपैरिहागताम्।
रथेनोदकवर्त्मना।
अप्सुषा इति तद्द्वयोः।
उक्तो वेषो वासाꣳसि च।
कालावयवानामितः प्रतीच्या।
वासात्या इत्यश्विनोः।
कोऽन्तरिक्षे शब्दङ्करोतीति।
वासिष्ठो रौहिणो मीमाꣳसाञ्चक्रे।
तस्यैषा भवति।
वाश्रेव विद्युदिति।
ब्रह्मण उदरणमसि।
ब्रह्मण उदीरणमसि।
ब्रह्मण आस्तरणमसि।
ब्रह्मण उपस्तरणमसि॥ ६०॥
दृष्यते च मेने पराङ्गताश्चक्रे षट् च॥ १२॥

(अपक्रामत गर्भिण्यः)

)

[[1-13-1]]
अष्टयोनीमष्टपुत्राम्।
अष्टपत्नीमिमां महीम्।
अहं वेद न मे मृत्युः।
नचामृत्युरघाऽहरत्।
अष्टयौन्यष्टपुत्त्रम्।
अष्टपदिदमन्तरिक्षम्।
अहं वेद न मे मृत्युः।

नचामृत्युरघाऽहरत्।
अष्टयोनीमष्टपुत्राम्।
अष्टपत्नीममून्दिवम्॥ ६१॥

[[1-13-2]]
अहं वेद न मे मृत्युः।
नचामृत्युरघाऽऽहरत्।
सुत्रामाणं महीमूषु।
अदितिर्द्यौरदितिरन्तरिक्षम्।
अदितिर्माता स पिता स पुत्रः।
विश्वे देवा अदितिः पञ्चजनाः।
अदितिर्जातमदितिर्जनित्वम्।
अष्टौ पुत्रासो अदितेः।
ये जातास्तन्वः परि।
देवां २ उपप्रैत्सप्तभिः॥ ६२॥

[[1-13-3]]
परा मार्ताण्डमास्यत्।
सप्तभिः पुत्रैरदितिः।
उपप्रैत्पूर्व्यं युगम्।
प्रजायै मृत्यवे तत्।
परा मार्ताण्डमाभरदिति।
ताननुक्रमिष्यामः।
मित्रश्च वरुणश्च।
धाता चार्यमा च।
अꣳशश्च भगश्च।
इन्द्रश्च विवस्वाꣳश्चेत्येते।
हिरण्यगर्भो हꣳसश्शुचिषत्।
ब्रह्मजज्ञानं तदित्पदमिति।
गर्भः प्राजापत्यः।

अथ पुरुषः सप्तपुरुषः॥ ६३॥
अमून्दिवꣳ सप्तभिरिते चत्वारि च॥ १३॥
(यथास्थानं गर्भिण्यः)

)

[[1-14-1]]
योऽसौ तपन्नुदेति।
स सर्वेषां भूतानां प्राणानादायोदेति।
मा मे प्रजया मा पशूनाम्।
मा मम प्राणानादायोद्गाः।
असौ योऽस्तमेति।
स सर्वेषां भूतानां प्राणानादायास्तमेति।
मा मे प्रजया मा पशूनाम्।
मा मम प्राणानादायाऽस्तङ्गाः।
असौ य आपूर्यति।
स सर्वेषां भूतानां प्राणैरापूर्यति॥ ६४॥

[[1-14-2]]
मा मे प्रजया मा पशूनाम्।
मा मम प्राणैरापूरिष्ठाः।
असौ योऽपक्षीयति।
स सर्वेषां भूतानां प्राणैरपक्षीयति।
मा मे प्रजया मा पशूनाम्।
मा मम प्राणैरपक्षेष्ठाः।
अमूनि नक्षत्राणि।
सर्वेषां भूतानां प्राणैरपप्रसर्पन्ति चोत्सर्पन्ति च।
मा मे प्रजया मा पशूनाम्।
मा मम प्राणैरपप्रसृपत मोत्सृपत॥ ६५॥

[[1-14-3]]
इमे मासाश्चार्धमासाश्च।

सर्वेषां भूतानाँ प्राणैरपप्रसर्पन्ति चोथ्सर्पन्ति च।
मा मैँ प्रजया मा पशूनाम्।
मा मम प्राणैरपप्रसृपत मोथ्सृपत।
इम ऋतवः।
सर्वेषां भूतानाँ प्राणैरपप्रसर्पन्ति चोथ्सर्पन्ति च।
मा मैँ प्रजया मा पशूनाम्।
मा मम प्राणैरपप्रसृपत मोथ्सृपत।
अयꣳ संवथ्सरः।
सर्वेषां भूतानाँ प्राणैरपप्रसर्पति चोथ्सर्पति च॥ ६६॥

[[1-14-4]]
मा मैँ प्रजया मा पशूनाम्।
मा मम प्राणैरपप्रसृप मोथ्सृप।
इदमहः।
सर्वेषां भूतानाँ प्राणैरपप्रसर्पति चोथ्सर्पति च।
मा मैँ प्रजया मा पशूनाम्।
मा मम प्राणैरपप्रसृप मोथ्सृप।
इयꣳरात्रिः।
सर्वेषां भूतानाँ प्राणैरपप्रसर्पति चोथ्सर्पति च।
मा मैँ प्रजया मा पशूनाम्।
मा मम प्राणैरपप्रसृप मोथ्सृप।
ओं भुर्भुवस्स्वः।
एतद्वो मिथुनं मानो मिथुनꣳ रीढ्वम्॥ ६७॥
प्राणारापूर्यति मोथ्सृपत चोथ्सर्पति च मोथ्सृप द्वे च॥ १४॥

योऽसौ षोडशामूनि द्वादशायश्चतुर्दश॥
उदेयस्तमेत्यापूर्यत्यपक्षीयत्यमूनि नक्षत्राणीमे मासा इम ऋतवोऽयꣳ संवथ्सर इदमहरियꣳ रात्रिर्दश॥

[[1-15-1]]

अथादित्यस्याष्टपुरुषस्य।
वसूनामादित्यानाꣳ स्थाने स्वतेजसा भानि।
रुद्राणामादित्यानाꣳ स्थाने स्वतेजसा भानि।
आदित्यानामादित्यानाꣳ स्थाने स्वतेजसा भानि।
सताꣳसत्यानाम्।
आदित्यानाꣳ स्थाने स्वतेजसा भानि।
अभिधून्वतामभिघ्नताम्।
वातवतां मरुताम्।
आदित्यानाꣳ स्थाने स्वतेजसा भानि।
ऋभूणामादित्यानाꣳ स्थाने स्वतेजसा भानि।
विश्वेषान्देवानाम्।
आदित्यानाꣳ स्थाने स्वतेजसा भानि।
संवथ्सरस्य सवितुः।
आदित्यस्य स्थाने स्वतेजसा भानि।
ओं भुर्भुवस्स्वः।
रश्मयो वो मिथुनं मा नो मिथुनꣳ रीढ्वम्॥ ६८॥
ऋभूणामादित्यानाꣳ स्थाने स्वतेजसा भानि षट् च॥ १५॥

[[1-16-1]]
आरोगस्य स्थाने स्वतेजसा भानि।
भ्राजस्य स्थाने स्वतेजसा भानि।
पटरस्य स्थाने स्वतेजसा भानि।
पतङ्गस्य स्थाने स्वतेजसा भानि।
स्वर्णरस्य स्थाने स्वतेजसा भानि।
ज्योतिषीमतस्य स्थाने स्वतेजसा भानि।
विभासस्य स्थाने स्वतेजसा भानि।
कश्यपस्य स्थाने स्वतेजसा भानि।
ओं भुर्भुवस्स्वः।
आपो वो मिथुनं मा नो मिथुनꣳ रीढ्वम्॥ ६९॥
आरोगस्य दश॥ १६॥

[[1-17-1]]
अथ वायोरेकादशपुरुषस्यैकादश॑स्त्रीक॒स्य।
प्रभ्राजमानानाꣳ रुद्राणाꣳ स्थाने स्वतेज॑सा भा॒नि।
व्यवदातानाꣳ रुद्राणाꣳ स्थाने स्वतेज॑सा भा॒नि।
वासुकिवैद्युतानाꣳ रुद्राणाꣳ स्थाने स्वतेज॑सा भा॒नि।
रजतानाꣳ रुद्राणाꣳ स्थाने स्वतेज॑सा भा॒नि।
परुषाणाꣳ रुद्राणाꣳ स्थाने स्वतेज॑सा भा॒नि।
श्यामानाꣳ रुद्राणाꣳ स्थाने स्वतेज॑सा भा॒नि।
कपिलानाꣳ रुद्राणाꣳ स्थाने स्वतेज॑सा भा॒नि।
अतिलोहितानाꣳ रुद्राणाꣳ स्थाने स्वतेज॑सा भा॒नि।
ऊर्ध्वा॑नाꣳ रुद्राणाꣳ स्थाने स्वतेज॑सा भा॒नि॥ ७०॥

[[1-17-2]]
अवपतन्तानाꣳ रुद्राणाꣳ स्थाने स्वतेज॑सा भा॒नि।
वैद्युतानाꣳ रुद्राणाꣳ स्थाने स्वतेज॑सा भा॒नि।
प्रभ्राजमानीनाꣳ रुद्राणीनाꣳ स्थाने स्वतेज॑सा भा॒नि।
व्यवदातीनाꣳ रुद्राणीनाꣳ स्थाने स्वतेज॑सा भा॒नि।
वासुकिवैद्युतीनाꣳ रुद्राणीनाꣳ स्थाने स्वतेज॑सा भा॒नि।
रजतानाꣳ रुद्राणीनाꣳ स्थाने स्वतेज॑सा भा॒नि।
परुषाणाꣳ रुद्राणीनाꣳ स्थाने स्वतेज॑सा भा॒नि।
श्यामानाꣳ रुद्राणीनाꣳ स्थाने स्वतेज॑सा भा॒नि।
कपिलानाꣳ रुद्राणीनाꣳ स्थाने स्वतेज॑सा भा॒नि।
अतिलोहितीनाꣳ रुद्राणीनाꣳ स्थाने स्वतेज॑सा भा॒नि।
ऊर्ध्वा॑नाꣳ रुद्राणीनाꣳ स्थाने स्वतेज॑सा भा॒नि।
अवपतन्तीनाꣳ रुद्राणीनाꣳ स्थाने स्वतेज॑सा भा॒नि।
वैद्युतीनाꣳ रुद्राणीनाꣳ स्थाने स्वतेज॑सा भा॒नि।
ओं भुर्भु॒व॒स्स्व॑ः।
रूपाणि वो मिथुनं मा नो मिथु॑नꣳ री॒ढ्वम्॥ ७१॥
ऊर्ध्वा॑नाꣳ रुद्राणाꣳ स्थाने स्वतेज॑सा भा॒न्यतिलोहितीनाꣳ रुद्राणीनाꣳ स्थाने स्वतेज॑सा भा॒नि

पञ्च च॥ १७॥

[[1-18-1]]
अथाग्नेरष्टपुरुषस्य।
अग्नेः पूर्वदिश्यस्य स्थाने स्वतेजसा भानि।
जातवेदस उपदिश्यस्य स्थाने स्वतेजसा भानि।
सहोजसो दक्षिणदिश्यस्य स्थाने स्वतेजसा भानि।
अजिराप्रभव उपदिश्यस्य स्थाने स्वतेजसा भानि।
वैश्वानरस्यापरदिश्यस्य स्थाने स्वतेजसा भानि।
नर्यापस उपदिश्यस्य स्थाने स्वतेजसा भानि।
पङ्क्तिराधस उदग्दिश्यस्य स्थाने स्वतेजसा भानि।
विसर्पिण उपदिश्यस्य स्थाने स्वतेजसा भानि।
ओं भुर्भुवस्स्वः।
दिशो वो मिथुनं मा नो मिथुनꣳ रीढ्वम्॥ ७२॥
स्वरेकञ्च॥ १८॥

एतद्रश्मय आपो रूपाणि दिशः पञ्च॥

[[1-19-1]]
दक्षिणपूर्वस्यान्दिशि विसर्पी नरकः।
तस्मान्नः परिपाहि।
दक्षिणाऽपरस्यान्दिश्यविसर्पी नरकः।
तस्मान्नः परिपाहि।
उत्तरपूर्वस्यान्दिशि विषादी नरकः।
तस्मान्नः परिपाहि।
उत्तरपरस्यान्दिश्यविषादी नरकः।
तस्मान्नः परिपाहि।
आयस्मिन्थ्सप्त वासवा इन्द्रियाणि शतक्रतवित्येते॥ ७३॥
दक्षिणपूर्वस्यां नव॥ १९॥

[[1-20-1]]

इन्द्रघोषा वो वसुभिः पुरस्तादुपदधताम्।
मनोजवसो वः पितृभिर्दक्षिणत उपदधताम्।
प्रचेता वो रुद्रैः पश्चादुपदधताम्।
विश्वकर्मा व आदित्यैरुत्तरत उपदधताम्।
त्वष्टा वो रूपैरुपरिष्टादुपदधताम्।
संज्ञानं वः पश्चादिति।
आदित्यस्सर्वोऽग्निः पृथिव्याम्।
वायुरन्तरिक्षे।
सूर्यो दिवि।
चन्द्रमा दिक्षु।
नक्षत्राणि स्वलोके।
एवा ह्येव।
एवा ह्यग्ने।
एवा हि वायो।
एवा हीन्द्र।
एवा हि पूषन्।
एवा हि देवाः॥ ७४॥
दिक्षु सप्त च॥ २०॥

[[1-21-1]]
आपमापामपः सर्वाः।
अस्मादस्मादितोऽमुतः।
अग्निर्वायुश्च सूर्यश्च।
सह सञ्चस्करर्द्धिया।
वाय्वश्वा रश्मिपतयः।
मरीच्यात्मानो अद्रुहः।
देवीर्भुवनसूवरीः।
पुत्रवत्त्वाय मे सुत।
महानाम्नीर्महामानाः।
महसो महसस्स्वः॥ ७५॥

[[1-21-2]]
दे॒वीः प॑र्जन्य॒सूव॑रीः।
पु॒त्र॒व॒त्त्वाय॑ मे सुत।
अ॒पाऽश्न्यु॑ष्णिम॒पारक्षः॑।
अ॒पाऽश्न्यु॑ष्णिम॒पारघम्᳚।
अपा᳚घ्रा॒मप॑चा॒ऽवर्ती᳚म्।
अप॑दे॒वीरि॒तो हि॑त।
वज्र॑न्दे॒वीरजी॑ताꣳश्च।
भुव॑नन्दे॒वसूव॑रीः।
आ॒दि॒त्यानदि॑तिन्दे॒वीम्।
योनि॑नोर्ध्वमु॒दीष॑त॥ ७६॥

[[1-21-3]]
भ॒द्रं कर्णे᳚भिः शृणु॒याम॑ देवाः।
भ॒द्रं प॑श्येमा॒क्षभि॒र्यज॑त्राः।
स्थि॒रैरङ्गै᳚स्तुष्टु॒वाꣳस॑स्त॒नूभिः॑।
व्यशे॑म दे॒वहि॑तं॒ यदायुः॑।
स्व॒स्ति न॒ इन्द्रो॑ वृ॒द्धश्र॑वाः।
स्व॒स्ति नः॑ पू॒षा वि॒श्ववे॑दाः।
स्व॒स्तिन॒स्तार्क्ष्यो॒ अरि॑ष्टनेमिः।
स्व॒स्ति नो॒ बृह॒स्पति॑र्दधातु।
के॒तवो॒ अरु॑णासश्च।
ऋ॒षयो॒ वात॑रश॒नाः।
प्र॒ति॒ष्ठाꣳ श॒तधा॑ हि।
स॒माहि॑तासो सहस्र॒धाय॑सम्।
शि॒वा न॒श्शन्त॑मा भवन्तु।
दि॒व्या आप॒ ओष॑धयः।
सु॒मृ॒डी॒का सर॑स्वति।
मा ते॒ व्यो॑म सं॒दृशि॑॥ ७७॥

स्व॑रु॒दीष॑त॒ वात॑रश॒नाः षड्व॑ ॥ २१ ॥

[[1-22-1]]
यो॑ऽपां पुष्पं॒ वेद॑।
पुष्प॑वान्प्र॒जावा᳚न्पशु॒मान्भ॑वति।
च॒न्द्रमा॒ वा अ॒पां पुष्प᳚म्।
पुष्प॑वान्प्र॒जावा᳚न्पशु॒मान्भ॑वति।
य ए॒वं वेद॑।
यो॑ऽपामा॒यत॑नं॒ वेद॑।
आ॒यत॑नवान्भव॑ति।
अ॒ग्निर्वा अ॒पामा॒यत॑नम्।
आ॒यत॑नवान्भव॑ति।
यो᳚ऽग्नेरा॒यतनं॒ वेद॑ ॥ ७८ ॥

[[1-22-2]]
आ॒यत॑नवान्भव॑ति।
आपो॒ वा अ॒ग्नेरा॒यत॑नम्।
आ॒यत॑नवान्भव॑ति।
य ए॒वं वेद॑।
यो॑ऽपामा॒यत॑नं॒ वेद॑।
आ॒यत॑नवान्भव॑ति।
वा॒युर्वा अ॒पामा॒यत॑नम्।
आ॒यत॑नवान्भव॑ति।
यो वा॒योरा॒यत॑नं॒ वेद॑।
आ॒यत॑नवान्भव॑ति ॥ ७९ ॥

[[1-22-3]]
आपो॒ वै वा॒योरा॒यत॑नम्।
आ॒यत॑नवान्भव॑ति।
य ए॒वं वेद॑।
यो॑ऽपामा॒यत॑नं॒ वेद॑।

आ॒यत॑नवान्भवति।
अ॒सौ वै तप॑न्न॒पामा॒यत॑नम्।
आ॒यत॑नवान्भवति।
योऽमुष्य॒ तप॑त आ॒यत॑न॒ं वेद॑।
आ॒यत॑नवान्भवति।
आपो॒ वा अ॒मुष्य॒ तप॑त आ॒यत॑नम्॥ ८०॥

[[1-22-4]]
आ॒यत॑नवान्भवति।
य ए॒वं वेद॑।
योऽपामा॒यत॑न॒ं वेद॑।
आ॒यत॑नवान्भवति।
च॒न्द्रमा॒ वा अ॒पामा॒यत॑नम्।
आ॒यत॑नवान्भवति।
यश्चन्द्रम॑स आ॒यत॑न॒ं वेद॑।
आ॒यत॑नवान्भवति।
आपो॒ वै च॒न्द्रम॑स आ॒यत॑नम्।
आ॒यत॑नवान्भवति॥ ८१॥

[[1-22-5]]
य ए॒वं वेद॑।
योऽपामा॒यत॑न॒ं वेद॑।
आ॒यत॑नवान्भवति।
नक्ष॑त्राणि॒ वा अ॒पामा॒यत॑नम्।
आ॒यत॑नवान्भवति।
यो नक्ष॑त्राणामा॒यत॑न॒ं वेद॑।
आ॒यत॑नवान्भवति।
आपो॒ वै नक्ष॑त्राणामा॒यत॑नम्।
आ॒यत॑नवान्भवति।
य ए॒वं वेद॑॥ ८२॥

[[1-22-6]]
योऽपामायतनं वेद।
आयतनवान्भवति।
पर्जन्यो वा अपामायतनम्।
आयतनवान्भवति।
यः पर्जन्यस्याऽऽयतनं वेद।
आयतनवान्भवति।
आपो वै पर्जन्यस्याऽऽयतनम्।
आयतनवान्भवति।
य एवं वेद।
योऽपामायतनं वेद॥ ८३॥

[[1-22-7]]
आयतनवान्भवति।
संवथ्सरो वा अपामायतनम्।
आयतनवान्भवति।
यस्संवथ्सरस्यायतनं वेद।
आयतनवान्भवति।
आपो वै संवथ्सरस्याऽऽयतनम्।
आयतनवान्भवति।
य एवं वेद।
योँऽप्सु नावं प्रतिष्ठितां वेद।
प्रत्येव तिष्ठति॥ ८४॥

[[1-22-8]]
इमे वै लोका अप्सु प्रतिष्ठिताः।
तदेषाऽभ्यनूँक्ता।
अपा॒ँ रसमुद्यँ सन्।
सूर्ये शुक्रँ समाभृतम्।
अपा॒ँ रसस्य यो रसः।

तं वो गृह्णाम्युत्तममिति।
इमे वै लोका अपाꣳ रसः।
तेऽमुष्मिन्नादित्ये समाभृताः।
जानुदघ्नीमुत्तरवेदीङ्खात्वा।
अपां पूरयित्वा गुल्फदघ्नम्॥ ८५॥

[[1-22-9]]
पुष्करपर्णैः पुष्करदण्डैः पुष्करैश्च सꣳस्तीर्य।
तस्मिन्विहायसे।
अग्निं प्रणीयोपसमाधाय।
ब्रह्मवादिनो वदन्ति।
कस्मात्प्रणीतेऽयमग्निश्चीयते।
साप्रणीतेऽयमप्सु ह्ययञ्चीयते।
असौ भुवनेऽप्यनाहिताग्निरेताः।
तमभित एता अबीष्टका उपदधाति।
अग्निहोत्रे दर्शपूर्णमासयोः।
पशुबन्धे चातुर्मास्येषु॥ ८६॥

[[1-22-10]]
अथो आहुः।
सर्वेषु यज्ञक्रतुष्विति।
एतद्ध स्म वा आहुश्शण्डिलाः।
कमग्निश्चिनुते।
सत्रियमग्निश्चिन्वानः।
संवथ्सरं प्रत्यक्षेण।
कमग्निश्चिनुते।
सावित्रमग्निश्चिन्वानः।
अमुमादित्यं प्रत्यक्षेण।
कमग्निश्चिनुते॥ ८७॥

[[1-22-11]]

नाचिकेतमग्निश्चिन्वानः।
प्राणान्प्रत्यक्षेण।
कमग्निश्चिनुते।
चातुर्होत्रियमग्निश्चिन्वानः।
ब्रह्म प्रत्यक्षेण।
कमग्निश्चिनुते।
वैश्वसृजमग्निश्चिन्वानः।
शरीरं प्रत्यक्षेण।
कमग्निश्चिनुते।
उपानुवाक्यमाशुमग्निश्चिन्वानः॥ ८८॥

[[1-22-12]]
इमाँल्लोकान्प्रत्यक्षेण।
कमग्निश्चिनुते।
इममारुणकेतुकमग्निश्चिन्वानः इति।
य एवासौ।
इतश्चामुतश्चाऽव्यतीपाती।
तमिति।
योँऽग्नेर्मिथूया वेद।
मिथुनवान्भवति।
आपो वा अग्नेर्मिथूयाः।
मिथुनवान्भवति।
य एवं वेद॥ ८९॥
वेद भवत्यायतनमायतनवान्भवति वेद य एवं वेद वेद तिष्ठति गुल्फदघ्नं चातुर्मास्येष्वमुमादित्यं प्रत्यक्षेण कमग्निश्चिनुत उपानुवाक्यमाशुमग्निश्चिन्वानो मिथूया मिथुनवान्भवत्येकञ्च॥ २२॥

पुष्पमग्निर्वायुरसौ वै तपश्चन्द्रमा नक्षत्राणि पर्जन्यस्संवत्सरस्तिष्ठति सत्रियꣳ संवथ्सरꣳ सावित्रममुन्नाचिकेतं प्राणाꣳश्चातुर्होत्रियं ब्रह्म वैश्वसृजꣳ शरीरमुपानुवाक्यमाशुमिमाँल्लोकानिममारुनकेतुकं य एवासौ॥

[[1-23-1]]
आपो॒ वा इ॒दम॑सन्थ्सलि॒लमे॒व।
स प्र॒जाप॑ति॒रेकः॑ पुष्करप॒र्णे सम॑भवत्।
तस्या॒न्तर्मन॑सि काम॒स्सम॑वर्तत।
इ॒दꣳ सृ॑जेय॒मिति॑।
तस्मा॒द्यत्पुरु॑षो॒ मन॑साऽभि॒गच्छ॑ति।
तद्वा॒चा व॑दति।
तत्कर्म॑णा करो॑ति।
तदे॒षाऽभ्यनू॑क्ता।
काम॒स्तदग्रे॒ सम॑वर्त॒ताधि॑।
मन॑सो॒ रेतः॑ प्रथ॒मं यदासी॑त्॥ ९०॥

[[1-23-2]]
स॒तो बन्धु॒मस॑ति॒ निर॑विन्दन्।
हृ॒दि प्र॒तीष्या॑ क॒वयो॑ मनी॒षेति॑।
उपै॑न॒न्तदुप॑नमति।
यत्का॑मो॒ भव॑ति।
य ए॒वं वेद॑।
स तपो॑ऽतप्यत।
स तप॑स्त॒प्त्वा।
शरी॑रमधूनुत।
तस्य॒ यन्मा॒ꣳसमासी॑त्।
ततो॑ऽरु॒णाः के॒तवो॒ वात॑रश॒ना ऋष॑य॒ उद॑तिष्ठन्॥ ९१॥

[[1-23-3]]
ये नखाः॑।
ते वै॑खान॒साः।
ये वालाः॑।
ते वा॑लखि॒ल्याः।
यो रसः॑।
सो॑ऽपाम्।

अन्तरतः कूर्मं भूतꣳ सर्पन्तम्।
तमब्रवीत्।
मम वै त्वङ्मांꣳसा।
समभूत्॥ ९२॥

[[1-23-4]]
नेत्यब्रवीत्।
पूर्वमेवाहमिहासमिति।
तत्पुरुषस्य पुरुषत्वम्।
स सहस्रशीर्षा पुरुषः।
सहस्राक्षस्सहस्रपात्।
भूत्वोदतिष्ठत्।
तमब्रवीत्।
त्वं वै पूर्वꣳ समभूः।
त्वमिदं पूर्वः कुरुष्वेति।
स इत आदायापः॥ ९३॥

[[1-23-5]]
अञ्जलिना पुरस्तादुपादधात्।
एवाह्येवेति।
तत आदित्य उदतिष्ठत्।
सा प्राची दिक्।
अथारुणः केतुर्दक्षिणत उपादधात्।
एवाह्यग्न इति।
ततो वा अग्निरुदतिष्ठत्।
सा दक्षिणा दिक्।
अथारुणः केतुः पश्चादुपादधात्।
एवाहि वायो इति॥ ९४॥

[[1-23-6]]
ततो वायुरुदतिष्ठत्।

सा प्रतीची दिक्।
अथारुणः केतुरुत्तरत उपादधात्।
एवाहीन्द्रेति।
ततो वा इन्द्र उदतिष्ठत्।
सोदीची दिक्।
अथारुणः केतुर्मध्य उपादधात्।
एवाहि पूषन्निति।
ततो वै पूषोदतिष्ठत्।
सेयन्दिक्॥ ९५॥

[[1-23-7]]
अथारुणः केतुरुपरिष्टादुपादधात्।
एवाहि देवा इति।
ततो देवमनुष्याः पितरः।
गन्धर्वाप्सरसश्चोदतिष्ठन्।
सोर्ध्वा दिक्।
या विप्रुषो विपरापतन्।
ताभ्योऽसुरा रक्षाꣳसि पिशाचाश्चोदतिष्ठन्।
तस्मात्ते पराभवन्।
विप्रुड्भ्यो हि ते समभवन्।
तदेषाऽभ्यनूक्ता॥ ९६॥

[[1-23-8]]
आपो ह यद्बृहतीर्गर्भमायन्।
दक्षन्दधाना जनयन्तीस्स्वयंभुम्।
तत इमेऽध्यसृज्यन्त सर्गाः।
अद्भ्यो वा इदꣳ समभूत्।
तस्मादिदꣳ सर्वं ब्रह्म स्वयंभ्विति।
तस्मादिदꣳ सर्वꣳ शिथिलमिवाध्रुवमिवाभवत्।
प्रजापतिर्वाव तत्।

आत्मनात्मानं विधाय।
तदेवानुप्राविशत्।
तदेषाऽभ्यनूक्ता॥ ९७॥

[[1-23-9]]
विधाय लोकान्विधाय भूतानि।
विधाय सर्वाः प्रदिशो दिशश्च।
प्रजापतिः प्रथमजा ऋतस्य।
आत्मनात्मानमभिसंविवेशेति।
सर्वमेवेदमाप्त्वा।
सर्वमवरुध्य।
तदेवानुप्रविशति।
य एवं वेद॥ ९८॥
आसीददतिष्ठन्नभूदपो वायो इति सेयन्दिगभ्यनूक्ताऽभ्यनूक्ताऽष्टौ च॥ २३॥

[[1-24-1]]
चतुष्टय्य आपो गृह्णाति।
चत्वारि वा अपाꣳ रूपाणि।
मेघो विद्युत्।
स्तनयित्नुर्वृष्टिः।
तान्येवावरुन्धे।
आतपति वर्ष्या गृह्णाति।
ताः पुरस्तादुपदधाति।
एता वै ब्रह्मवर्चस्या आपः।
मुखत एव ब्रह्मवर्चसमवरुन्धे।
तस्मान्मुखतो ब्रह्मवर्चसितरः॥ ९९॥

[[1-24-2]]
कूप्या गृह्णाति।
ता दक्षिणत उपदधाति।
एता वै तेजस्विनीरापः।

तेज॑ ए॒वास्य॑ दक्षिण॒तो द॑धाति।
तस्मा॒द्दक्षि॒णोऽर्ध॑स्तेज॒स्वित॑रः।
स्था॒वरा गृ॑ह्णाति।
ताः प॒श्चादुप॑दधाति।
प्रति॑ष्ठिता॒ वै स्था॑व॒राः।
प॒श्चाद॒व प्रति॑तिष्ठति।
वह॑न्तीर्गृह्णाति॥ १००॥

[[1-24-3]]
ता उ॑त्तर॒त उप॑दधाति।
ओज॑सा॒ वा ए॒ता वह॑न्तीरि॒वोद्द॑तीरि॒व आकूज॑तीरि॒व धाव॑न्तीः।
ओज॑ ए॒वास्यौ॑त्तर॒तो द॑धाति।
तस्मा॒दु॒त्तरोऽर्ध॑ ओज॒स्वित॑रः।
सं॒भा॒र्या॑ गृह्णाति।
ता मध्य॒ उप॑दधाति।
इ॒यं वै सं॑भा॒र्याः।
अ॒स्यामे॒व प्रति॑तिष्ठति।
प॒ल्व॒ल्या गृ॑ह्णाति।
ता उ॒परि॑ष्टादु॒पाद॑धाति॥ १०१॥

[[1-24-4]]
अ॒सौ वै प॑ल्व॒ल्याः।
अ॒मुष्या॑मे॒व प्रति॑तिष्ठति।
दि॒क्षूप॑दधाति।
दि॒क्षु वा आप॑ः।
अन्नं॒ वा आप॑ः।
अ॒द्भ्यो वा अन्नं॑ जायते।
यदे॒वाद्भ्योऽन्नं॒ जाय॑ते।
तद॑व॒रुन्धे।
तं वा ए॒तम॑रु॒णाः के॒तवो॒ वात॑रश॒ना ऋष॑योऽचिन्वन्।

तस्मादारुणकेतुकः॥ १०२॥

[[1-24-5]]
तदेषाऽभ्यनूक्ता।
केतवो अरुणासश्च।
ऋषयो वातरशनाः।
प्रतिष्ठाꣳ शतधाहि।
समाहितासो सहस्रधायसमिति।
शतशश्चैव सहस्रशश्च प्रतितिष्ठति।
य एतमग्निञ्चिनुते।
य उचैनमेवं वेद॥ १०३॥
ब्रह्मवर्चसितरो वहन्तीर्गृह्णाति ता उपरिष्टादुपादधात्यारुणकेतुकोऽष्टौ च॥ २४॥

[[1-25-1]]
जानुदघ्नीमुत्तरवेदीङ्खात्वा।
अपां पूरयति।
आपꣳ सर्वत्वाय।
पुष्करपर्णꣳ रुक्मं पुरुषमित्युपदधाति।
तपो वै पुष्करपर्णम्।
सत्यꣳ रुक्मः।
अमृतं पुरुषः।
एतावद्वावास्ति।
यावदेतत्।
यावदेवास्ति॥ १०४॥

[[1-25-2]]
तदवरुन्धे।
कूर्ममुपदधाति।
अपामेव मेधमवरुन्धे।
अथो स्वर्गस्य लोकस्य समष्ट्यै।
आपमापामपस्सर्वाः।

अस्मादस्मादितोऽमुतः।
अग्निर्वायुश्च सूर्यश्च।
सहसञ्चस्करर्द्धिया इति।
वाय्वश्वा रश्मिपतयः।
लोकं पृणच्छिद्रं पृण॥ १०५॥

[[1-25-3]]
यास्तिस्रः परमजाः।
इन्द्रघोषा वो वसुभिरेवाह्येवेति।
पञ्चचितय उपदधाति।
पाङ्क्तोऽग्निः।
यावानेवाग्निः।
तञ्चिनुते।
लोकंपृणया द्वितीयामुपदधाति।
पञ्चपदा वै विराट्।
तस्या वा इयं पादः।
अन्तरिक्षं पादः।
द्यौः पादः।
दिशः पादः।
परोरजाः पादः।
विराज्येव प्रतितिष्ठति।
य एतमग्निञ्चिनुते।
य उ चैनमेवं वेद॥ १०६॥
अस्ति पृणान्तरिक्षं पादः षट्च॥ २५॥

[[1-26-1]]
अग्निं प्रणीयोपसमाधाय।
तमभित एता अबीष्टका उपदधाति।
अग्निहोत्रे दर्शपूर्णमासयोः।
पशुबन्धे चातुर्मास्येषु।

अथो॑ आहुः।
सर्वे॑षु यज्ञक्र॒तुष्विति॑।
अथ॑ हस्माहा॒रुणस्स्वा॑यं॒भुव॑ः।
सा॒वि॒त्रस्सर्वो॑ऽ॒ग्निरित्यन॑नुषङ्गं मन्यामहे।
नाना॒ वा ए॒तेषा᳚ं वी॒र्या॑णि।
कम॒ग्निश्चि॑नुते॥ १०७॥

[[1-26-2]]
स॒त्रि॒यम॒ग्निश्चि॑न्वा॒नः।
कम॒ग्निश्चि॑नुते।
सा॒वि॒त्रम॒ग्निश्चि॑न्वा॒नः।
कम॒ग्निश्चि॑नुते।
ना॒चि॒के॒तम॒ग्निश्चि॑न्वा॒नः।
कम॒ग्निश्चि॑नुते।
चा॒तु॒र्हौ॒त्रि॒यम॒ग्निश्चि॑न्वा॒नः।
कम॒ग्निश्चि॑नुते।
वै॒श्व॒सृ॒जम॒ग्निश्चि॑न्वा॒नः।
कम॒ग्निञ् चि॑नुते॥ १०८॥

[[1-26-3]]
उ॒पा॒नु॒वा॒क्य॑मा॒शुम॒ग्निश्चि॑न्वा॒नः।
कम॒ग्निश्चि॑नुते।
इ॒ममा॑रुणकेतुकम॒ग्निश्चि॑न्वा॒न इति॑।
वृषा॒ वा अ॒ग्निः।
वृषा॑णो॒ सꣳस्फा॑लयेत्।
ह॒न्येता᳚स्य य॒ज्ञः।
तस्मा॒न्नानुषज्य॑ः।
सोत्त॑रवे॒दिषु॑ क्र॒तुषु॑ चिन्वीत।
उ॒त्त॒र॒वे॒द्याꣳ ह्य॑ग्निश्ची॒यते᳚।
प्र॒जाका॑मश्चिन्वीत॥ १०९॥

[[1-26-4]]
प्रा॒जा॒प॒त्यो वा ए॒षो॑ऽग्निः।
प्रा॒जा॒प॒त्याः प्र॒जाः।
प्र॒जावा᳚न्भवति।
य ए॒वं वेद॑।
प॒शुका॑मश्चिन्वीत।
सं॒ज्ञानं॒ वा ए॒तत्प॑शू॒नाम्।
यदाप॑ः।
प॒शू॒नामे॒व सं॒ज्ञाने॒ऽग्निञ्चि॑नुते।
प॒शुमान्भ॑वति।
य ए॒वं वेद॑॥ ११०॥

[[1-26-5]]
वृष्टि॑कामश्चिन्वीत।
आपो॒ वै वृष्टि॑ः।
प॒र्जन्यो॒ वर्षु᳚को भवति।
य ए॒वं वेद॑।
आ॒म॒या॒वी चि॑न्वीत।
आपो॒ वै भे॑ष॒जम्।
भे॒ष॒जमे॒वास्मै॑ करोति।
सर्व॒मायु॑रेति।
अ॒भि॒चर॑ꣳश्चिन्वीत।
वज्रो॒ वै आप॑ः॥ १११॥

[[1-26-6]]
वज्र॑मे॒व भ्रातृ॑व्येभ्य॒ः प्रह॑रति।
स्तृ॒णु॒त ए॑नम्।
तेज॑स्कामो॒ यश॑स्कामः।
ब्र॒ह्म॒व॒र्च॒सका॑मस्स्व॒र्गका॑मश्चिन्वीत।
ए॒ताव॒द्वा वा᳚स्ति।

यावदेतत्।
यावदेवास्ति।
तदवरुन्धे।
तस्यैतद्व्रतम्।
वर्षति न धावेत्॥ ११२॥

[[1-26-7]]
अमृतं वा आपः।
अमृतस्यानन्तरित्यै।
नाप्सु मूत्रपुरीषङ्कुर्यात्।
न निष्ठीवेत्।
न विवसनस्स्नायात्।
गुह्यो वा एषोऽग्निः।
एतस्याग्नेरनतिदाहाय।
न पुष्करपर्णानि हिरण्यं वाऽधितिष्ठेत्।
एतस्याग्नेरनभ्यारोहाय।
न कूर्मस्याश्नीयात्।
नोदकस्याघातुकान्येनमोदकानि भवन्ति।
अघातुका आपः।
य एतमग्निञ्चिनुते।
य उचैनमेवं वेद॥ ११३॥
चिनुते चिनुते प्रजाकामश्चिन्वीत य एवं वेदापो धावेदश्नीयाच्चत्वारि च॥ २६॥

[[1-27-1]]
इमानुकं भुवना सीषधेम।
इन्द्रश्च विश्वे च देवाः।
यज्ञञ्च नस्तन्वञ्च प्रजाञ्च।
आदित्यैरिन्द्रस्सह सीषधातु।
आदित्यैरिन्द्रस्सगणो मरुद्भिः।
अस्माकं भूत्वविता तनूनाम्।

आप्लवस्व प्रप्लवस्व।
आण्डी भव ज मा मुहुः।
सुखादीन्दुःखनिधनाम्।
प्रतिमुञ्चस्व स्वां पुरम्॥ ११४॥

[[1-27-2]]
मरीचयस्स्वायंभुवाः।
ये शरीराण्यकल्पयन्।
ते ते देहङ्कल्पयन्तु।
मा च ते ख्या स्म तीरिषत्।
उत्तिष्ठत मा स्वप्त।
अग्निमिच्छध्वं भारताः।
राज्ञस्सोमस्य तृप्तासः।
सूर्येण सयुजोषसः।
युवा सुवासाः।
अष्टाचक्रा नवद्वारा॥ ११५॥

[[1-27-3]]
देवानां पूरयोध्या।
तस्याꣳ हिरण्मयः कोशः।
स्वर्गो लोको ज्योतिषाऽऽवृतः।
यो वै तां ब्रह्मणो वेद।
अमृतेनाऽऽवृतां पुरीम्।
तस्मै ब्रह्म च ब्रह्मा च।
आयुः कीर्तिं प्रजान्ददुः।
विभ्राजमानाꣳ हरिणीम्।
यशसा संपरीवृताम्।
पुरꣳ हिरण्मयीं ब्रह्मा॥ ११६॥

[[1-27-4]]
विवेशाऽपराजिता।

पराङेत्यज्यामयी।
पराङेत्यनाशकी।
इह चामुत्र चान्वेति।
विद्वान्देवासुरानुभयान्।
यत्कुमारी मन्द्रयते।
यद्योषद्यत्पतिव्रता।
अरिष्टं यत्किञ्च क्रियते।
अग्निस्तदनुवेधति।
अशृतासश्शृतासश्च॥ ११७॥

[[1-27-5]]
यज्वानो येऽप्ययज्वनः।
स्वर्यन्तो नापेक्षन्ते।
इन्द्रमग्निश्च ये विदुः।
सिकता इव संयन्ति।
रश्मिभिस्समुदीरिताः।
अस्माल्लोकादमुष्माच्च।
ऋषिभिरदात्पृश्निभि।
अपेत वीत वि च सर्पतातः।
येऽत्र स्थ पुराणा ये च नूतनाः।
अहोभिरद्भिरक्तुभिर्व्यक्तम्॥ ११८॥

[[1-27-6]]
यमो ददात्ववसानमस्मै।
नृ मुणन्तु नृ पात्वर्यः।
अकृष्टा ये च कृष्टजाः।
कुमारीषु कनीनीषु।
जारिणीषु च ये हिताः।
रेतःपीता आण्डपीताः।
अङ्गारेषु च ये हुताः।

उभयाँन्पुत्रपौत्रकान्।
युवेऽहं यमराजगान्।
शतमिन्नु शरदः॥ ११९॥

[[1-27-7]]
अदो यद्ब्रह्म विलबम्।
पितृणाञ्च यमस्य च।
वरुणस्याश्विनोरग्नेः।
मरुताँञ्च विहायसाम्।
कामप्रयवणं मे अस्तु।
स ह्येवास्मि सनातनः।
इति नाको ब्रह्मिश्रवो रायो धनम्।
पुत्रानापो देवीरिहाहिता॥ १२०॥
पुरन्नवद्धारा ब्रह्मा च व्यक्तꣳ शरदोऽष्टौ च॥ २७॥

[[1-28-1]]
विशीर्ष्णीं गृध्रशीर्ष्णीञ्च।
अपेतो निर्ऋतिꣳ हथः।
परिबाधꣳ श्वेतकुक्षम्।
निजङ्घꣳ शबलोदरम्।
स तान्वाच्यायया सह।
अग्ने नाशय संदृशः।
ईर्ष्यासूये बुभुक्षाम्।
मन्युं कृत्याञ्च दीधिरे।
रथेन किꣳशुकावता।
अग्ने नाशय संदृशः॥ १२१॥
विशीर्ष्णीं दश॥ २८॥

[[1-29-1]]
पर्जन्याय प्रगायत।
दिवस्पुत्राय मीढुषे।

स नो यवसमिच्छतु।
इदं वचः पर्जन्याय स्वराजे।
हृदो अस्त्वन्तरन्तद्युयोत।
मयोभूर्वातो विश्वकृष्टयस्सन्त्वस्मे।
सुपिप्पला ओषधीर्देवगोपाः।
यो गर्भमोषधीनाम्।
गवाङ्कृणोत्यर्वताम्।
पर्जन्यः पुरुषीणाम्॥ १२२॥
विशीर्ष्णीम्पर्जन्याय दशदश॥ २९॥

[[1-30-1]]
पुनर्मामैत्विन्द्रियम्।
पुनरायुः पुनर्भगः।
पुनर्ब्राह्मणमैतु मा।
पुनर्द्रविणमैतु मा।
यन्मेऽद्य रेतः पृथिवीमस्कान्।
यदोषधीरप्यसरद्यदापः।
इदन्तत्पुनराददे।
दीर्घायुत्वाय वर्चसे।
यन्मे रेतः प्रसिच्यते।
यन्म आजायते पुनः।
तेन माममृतङ्कुरु।
तेन सुप्रजसङ्कुरु॥ १२३॥
पुनर्द्वे च॥ ३०॥

[[1-31-1]]
अद्ध्यस्तिरोधाऽजायत।
तव वैश्रवणस्सदा।
तिरोधेहि सपत्नान्नः।
ये अपोऽश्नन्ति केचन।

त्वाष्ट्रीं मायां वैश्रवणः।
रथꣳ सहस्रवन्धुरम्।
पुरुश्चक्रꣳ सहस्राश्वम्।
आस्थायायाहि नो बलिम्।
यस्मै भूतानि बलिमावहन्ति।
धनङ्गावो हस्तिहिरण्यमश्वान्॥ १२४॥

[[1-31-2]]
असाम सुमतौ यज्ञियस्य।
श्रियं बिभ्रतिऽन्नमुखीं विराजम्।
सुदर्शने च क्रोञ्चे च।
मैनागे च महागिरौ।
सतद्वाट्टारगमन्ता।
सꣳहार्यन्नगरं तव।
इति मन्त्राः।
कल्पोऽत ऊर्ध्वम्।
यदि बलिꣳ हरेत्।
हिरण्यनाभये वितुदये कौबेरायायं बलिः॥ १२५॥

[[1-31-3]]
सर्वभूताधिपतये नम इति।
अथ बलिꣳ हृत्वोपतिष्ठेत।
क्षत्त्रं क्षत्त्रं वैश्रवणः।
ब्राह्मणा वयꣳस्मः।
नमस्ते अस्तु मा मा हिꣳसीः।
अस्मात्प्रविश्यान्नमद्धीति।
अथ तमग्निमादधीत।
यस्मिन्नेतत्कर्म प्रयुञ्जीत।
तिरोधा भूः।
तिरोधा भुवः॥ १२६॥

[[1-31-4]]
तिरोधास्स्वः।
तिरोधा भूर्भुवस्स्वः।
सर्वेषां लोकानामाधिपत्ये सीदेति।
अथ तमग्निमिन्धीत।
यस्मिन्नेतत्कर्म प्रयुञ्जीत।
तिरोधा भूस्स्वाहा।
तिरोधा भुवस्स्वाहा।
तिरोधा स्वस्स्वाहा।
तिरोधा भूर्भुवस्स्वस्स्वाहा।
यमिन्नस्य काले सर्वा आहुतीर्हुता भवेयुः॥ १२७॥

[[1-31-5]]
अपि ब्राह्मणमुखीनाः।
तस्मिन्नह्नः काले प्रयुञ्जीत।
परस्सुप्तजनाद्वेपि।
मास्म प्रमाद्यन्तमाध्यापयेत्।
सर्वार्थाः सिध्यन्ते।
य एवं वेद।
क्षुध्यन्निदमजानताम्।
सर्वार्था न सिध्यन्ते।
यस्ते विघातुको भ्राता।
ममान्तर्हृदये श्रितः॥ १२८॥

[[1-31-6]]
तस्मा इममग्रपिण्डञ्जुहोमि।
समैऽर्थान्मा विवधीत्।
मयि स्वाहा।
राजाधिराजाय प्रसह्यसाहिने।
नमो वयं वैश्रवणाय कुर्महे।

स मे कामान्कामकामाय मह्यम्।
कामेश्वरो वैश्रवणो ददातु।
कुबेराय वैश्रवणाय।
महाराजाय नमः।
केतवो अरुणासश्च।
ऋषयो वातरशनाः।
प्रतिष्ठां शतधा हि।
समाहितासो सहस्रधायसम्।
शिवा नश्शन्तमा भवन्तु।
दिव्या आप ओषधयः।
सुमृडीका सरस्वति।
मा ते व्योम संदृशि॥ १२९॥
अश्वान्बलिर्भुवो भवेयुश्श्रितश्च सप्त च॥ ३१॥

[[1-32-1]]
संवत्सरमेतद्व्रतञ्चरेत्।
द्वौ वा मासौ।
नियमस्समासेन।
तस्मिन्नियमविशेषाः।
त्रिषवणमुदकोपस्पर्शी।
चतुर्थकालपानभक्तस्स्यात्।
अहरहर्वा भैक्षमश्नीयात्।
औदुम्बरीभिः समिद्भिरग्निं परिचरेत्।
पुनर्मा मैत्त्विन्द्रियमित्येतेनाऽनुवाकेन।
उद्धृतपरिपूताभिरद्भिः कार्यङ्कुर्वीत॥ १३०॥

[[1-32-2]]
असञ्चयवान्।
अग्नये वायवे सूर्याय।
ब्रह्मणे प्रजापतये।

चन्द्रमसे नक्षत्रेभ्यः।
ऋतुभ्यस्संवथ्सराय।
वरुणायारुणायेति व्रतहोमाः।
प्रवर्ग्यवदादेशः।
अरुणाः काण्डऋषयः।
अरण्येऽधीयीरन्।
भद्रं कर्णेभिरिति द्वे जपित्वा॥ १३१॥

[[1-32-3]]
महानाम्नीभिरुदकꣳ सꣳस्पर्श्य।
तमाचार्यो दद्यात्।
शिवा नश्शन्तमेत्योषधीरालभते।
सुमृडीकेति भूमिम्।
एवमपवर्गे।
धेनुर्दक्षिणा।
कꣳसं वासश्च क्षौमम्।
अन्यद्वाशुक्लम्।
यथाशक्ति वा।
एवꣳ स्वाध्यायधर्मेण।
अरण्येऽधीयीत।
तपस्वी पुण्यो भवति तपस्वी पुण्यो भवति॥ १३२॥
कुर्वीत जपित्वा स्वाध्यायधर्मेण द्वे च॥ ३२॥

भद्रꣳ स्मृतिस्साकञ्जानामक्ष्यतिताम्राण्यत्यूर्ध्वाक्ष आरोगः क्वेदमग्निश्च सहस्रवृत्पवित्रवन्त आतनुष्वाष्टयोनीं योऽसावथादित्यस्यारोगस्याथ वायोरथाग्नेर्दक्षिणापूर्वस्यामिन्द्रघोषा व आपमापां योऽपामापो वै चतुष्टय्यो जानुदघ्नीमग्निं प्रणीयेमा नुकं विशीर्ष्णी पर्जन्याय पुनरब्धः संवथ्सरं द्वात्रिꣳशत्॥ ३२॥

भद्रं ज्योतिषा तस्मिन्राजानङ्कश्यपाꣳथ्सहस्रवृदियन्नपुꣳ संकमष्टयोनीमवपतन्तानामायतनवान्भवति सतो बन्धुं ता उत्तरतो वृष्टिकामो विशीर्ष्णीमसञ्चयवान्द्वात्रिꣳशदुत्तरशतम्॥ १३२॥

भद्रं तपस्वी पुण्यो भवति तपस्वी पुण्यो भवति॥

[[1-0-0]]
भद्रं कर्णेभिः श्रृणुयाम देवाः।
भद्रं पश्येमाक्षभिर्यजत्राः।
स्थिरैरङ्गैस्तुष्टुवाꣳसस्तनूभिः।
व्यशेम देवहितं यदायुः।
स्वस्ति न इन्द्रो वृद्धश्रवाः।
स्वस्ति नः पूषा विश्ववेदाः।
स्वस्तिनस्ताक्ष्र्यो अरिष्टनेमिः।
स्वस्ति नो बृहस्पतिर्दधातु।
ॐ शान्तिः शान्तिः शान्तिः॥